

УДК 343.3

Ігор Метельський,аспірант Науково-дослідного інституту
вивчення проблем злочинності імені В.В. Сташиса

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОГО ЗМІСТУ ПОСЯГАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 347 КК УКРАЇНИ

У статті визначено актуальність дослідження питання відповідальності за посягання проти власності працівника правоохоронного органу, що передбачена кримінальним законом. Комплексно досліджено об'єкт кримінального посягання, передбаченого ст. 347 КК України. Визначено особливості досліджуваного посягання. Розглянуто й охарактеризовано предмет злочину, передбаченого ст. 347 КК України. Досліджено категорію «майно» працівника правоохоронного органу в контексті ст. 347 КК України.

Ключові слова: працівник правоохоронного органу, правоохоронець, власність, майно, об'єкт злочину, предмет злочину.

Постановка проблеми. Основний Закон нашої держави стверджує, що головним обов'язком держави є забезпечення прав і свобод людини, який вона здійснює через уповноважених державних органів, серед яких і правоохоронні. Реалізація останніми своїх функцій прямо залежить від якості та ефективності відповідних механізмів захисту їхніх прав і законних інтересів. За умови, що працівник правоохоронного органу відчуває себе захищеним під час виконання своїх службових обов'язків, він діятиме саме в інтересах служби, на користь держави й суспільства. З іншого боку, належне виконання своїх функцій правоохоронцями зміцнює авторитет держави загалом, а також довіру населення до неї.

Конституція України охороняє власність як одну з важливих умов існування особи й суспільства. Так, згідно зі ст. 41 Конституції України, ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним [1]. Ця норма є, безперечно, дуже важливою, адже спрямована на захист фундаментальних основ людського існування. Так, аби вижити, людям потрібно десь жити, щось їсти, одягатися тощо. Усе це охоплює категорія «власність». Впливаючи на власність, злочинець позбавляє особу найнеобхідніших у житті речей. З огляду на це, вона так потребує захисту з боку держави. Особливого характеру набуває захист власності працівників правоохоронних органів, оскільки, посягаючи на власність останніх, порушник так намагається вплинути на самого правоохоронця і змусити останнього вчинити чи не вчинити певні дії на користь порушника. Саме тому окреслені питання потребують вивчення й дослідження.

Проблемою дослідження кримінально-правового захисту працівників правоохоронних органів, у тому числі охорони їхнього майна, займався досить багато науковців, серед яких – В.А. Горбунов, Л.М. Демидова, В.Н. Кудрявцев, В.І. Вольний, І.М. Чуб, В.І. Осадчий, Є.О. Гладкова, В.І. Борисов, Ю.В. Баулін, М.І. Панов, В.В. Сташис, В.Я. Тацій та інші. І, звичайно, як і в будь-якій науковій проблемі багато питань залишилось не вирішеними, недослідженими, неуточненими.

Мета статті – дослідити питання відповідальності за посягання проти власності працівника правоохоронного органу, що передбачена кримінальним законом; комплексно вивчити об'єкт кримінального посягання, передбаченого ст. 347 Кримінального кодексу (далі – КК) України; визначити особливості досліджуваного посягання; розглянути й охарактеризувати предмет злочину, передбаченого ст. 347 КК України; дослідити категорію «майно» працівника правоохоронного органу в контексті ст. 347 КК України.

Виклад основного матеріалу. Механізми захисту правоохоронців закріплені на рівні національного законодавства. Так, згідно зі ст. 62 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейському ніхто не може давати жодних указівок, доручень, вимог, крім безпосереднього і прямого керівника (за винятком випадків, прямо передбачених законом), а також заборонено втручатися в законну діяльність поліцейських іншими способами [2]. У цій нормі також міститься й указівка на негативні наслідки щодо осіб, які будуть втручатися в діяльність поліцей-

ського, перешкоджати виконанню ним своїх повноважень чи невиконання законних вимог останнього. Так, такі дії потягнуть за собою відповідальність згідно із законом.

Нині потребує дослідження та розгляду відповідальність за посягання проти власності правоохоронців, що передбачена саме кримінальним законом, адже саме встановлення кримінальної відповідальності за неправомірні дії щодо правоохоронців є найбільш суворим з усіх юридичних засобів захисту прав, свобод і законних інтересів людини, політичної системи та суспільного ладу держави [3, с. 16].

У КК України наявний окремий блок правових приписів, що мають на меті охорону працівників правоохоронних органів. Так, розділ XV «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів» містить норми, за допомогою яких держава забезпечує запобігання вчиненню злочинів проти працівників правоохоронних органів, підстави й межі кримінальної відповідальності за ці посягання.

Одним із необхідних елементів захисту прав і свобод правоохоронця є захист його майна. Саме на охорону права власності на майно працівника правоохоронного органу і спрямована ст. 347 КК України, яка передбачає відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця.

Теоретично важливим аспектом оцінювання кримінально-правового змісту посягання, передбаченого ст. 347 КК України, є питання про сутність об'єкта, якому завдає шкоду злочинець, який знищує чи пошкоджує майно правоохоронця. Із цього приводу єдиної точки зору, як відомо, не існує. Водночас фахівці одногослосно визнають, що особливістю зазначеного злочину є його багатооб'єктність. Так, В.М. Кудрявцев стверджував, що, вчиняючи цей злочин, порушник посягає на декілька суміжних суспільних відносин [4].

Розвиваючи цю ідею, В.І. Возний уважає, що насамперед у цьому випадку шкода заподіюється відносинам у сфері охорони авторитету державних органів, в нашому випадку правоохоронних органів, а вже після цього – відносинам власності [5, с. 106].

На думку В.А. Горбунова, головним об'єктом під час посягання на власність працівника правоохоронного органу є відносини, які забезпечують останньому можливість безперешкодно здійснювати свої службові обов'язки під час реалізації функцій право-

охоронного органу [6]. Як бачимо, з двох об'єктів посягання науковець виділяє відносини щодо забезпечення нормальної діяльності органів влади як основні. Отже, саме їх порушення й визначає основний кримінально-правовий зміст посягання.

В.І. Осадчий зазначає, що в разі знищення чи пошкодження майна правоохоронця власність є безпосереднім додатковим обов'язковим об'єктом під час учинення цього злочину. На думку зазначеного автора, в цьому випадку особливе місце посідає не власність, а безпека потерпілих. І аргументує він тим, що знищення майна створює небезпеку для правоохоронців, що досягається «руйнуванням» безпеки як такого стану, коли людині ніщо не загрожує [7, с. 108–109].

Продовжуючи обговорення порушеного вище питання, доцільно звернути увагу, що, вчиняючи злочин, передбачений ст. 347 КК України, особа фактично шкодить передусім власності певного суб'єкта й так порушує його нормальну службову діяльність чи мститься за неї. Водночас характер суспільної небезпеки цього злочину не дає змоги ототожнити його зі злочином проти власності. У цьому випадку посягання є лише одним із варіантів заподіяння шкоди відносинам, які забезпечують нормальне здійснення правоохоронної діяльності працівниками правоохоронних органів, відносинам із забезпечення авторитету цих органів. Шкода, завдана відносинам власності в цьому випадку, виступає лише в ролі «засобу» впливу на працівника правоохоронного органу (поряд з іншими подібними засобами, зокрема такими як посягання на здоров'я чи волю правоохоронця). Значення в цьому випадку має саме діяльність особи, майну якої заподіюється шкода. Склад злочину, передбаченого ст. 347 КК України, наявний лише в разі, якщо шкода завдається майну правоохоронця у зв'язку зі здійсненням ним своїх службових повноважень. У протилежному випадку порушуватимуться лише відносини власності, що може бути кваліфіковане за ст. 194 КК України [8, с. 21–22].

З наведеного вище випливає, що особливістю передбаченого ст. 347 КК України посягання є спрямованість його на один об'єкт шляхом видозмін іншого. Показником шкоди «проміжному» об'єктові є безпосередній вплив на певний предмет – майно. Загалом воно є цивільно-правовою категорією, а тому для його характеристики варто звернутися насамперед до Цивільного кодексу (далі – ЦК) України. Так, ЦК України в ст. 190 визначає його як окрему річ, сукупність речей, а також майнові права й обов'язки [9]. Але ж майно також вживається

й у нормах КК України. Щодо поняття майна в кримінальному праві, то, як стверджує Л.М. Демидова, воно не включає майнові права, майнові обов'язки, речі, вилучені з обороту, тощо. Вона робить висновок, що поняття «майно» кримінально-правове є вузьким, аніж цивільно-правове [10, с. 269]. Із цією точкою зору важко не погодитися. Коли ми говоримо про майно працівника правоохоронного органу в контексті злочину, передбаченого ст. 347 КК України, то, звичайно, ним можуть бути лише речі. ЦК України надає нам поняття речі, а саме, згідно зі ст. 179, річ – це предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права й обов'язки [9]. Також ЦК України вказує, що речі можуть бути рухомими та нерухомими.

Предметом злочину, передбаченого ст. 347 КК України, може бути як рухоме, так і нерухоме майно.

Відповідно до п. 13 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів», вирішуючи питання, чи є злочином умисне знищення або пошкодження майна, потрібно враховувати не тільки вартість і розмір майна в натуральному вигляді (вага, обсяг, кількість), а й значення знищеного чи пошкодженого майна для потерпілого [11]. Із цього випливає, що майно, яке знищується чи пошкоджується, має бути нерозривно пов'язано з працівником правоохоронного органу – перебувати у приватній власності чи законному володінні правоохоронця. Тому злочинець повинен розуміти, що, завдаючи шкоду цьому майну, він певним чином вплине на нормальне виконання обов'язків працівником правоохоронного органу. У цьому випадку нормальне виконання обов'язків – це таке, яке здійснюється відповідно до закону.

Як вважає Є.О. Гладкова, у разі заподіяння шкоди службовому автомобілю, форменому одягу, табельній зброї, спеціальним засобам, технічним пристроям, що використовуються для здійснення правоохоронної діяльності, ці діяння потрібно кваліфікувати за двома статтями КК України, а саме ст. 347 і ч. 2 або 3 ст. 342. І підтверджує це тим, що в більшості випадків шкода цьому майну заподіюється під час опору правоохоронцю [8, с. 26]. Підтвердження цього бачимо й на практиці. Так, Тербовлянський районний суд Тернопільської області в рішенні вказує, що ОСОБА 2 був доставлений у Тербовлянський РВ УМВС України в Тернопільській області для затримання в порядку ст. 106 Кримінального процесуального кодек-

су України, де під час оформлення протоколу слідчим СВ Тербовлянського РВ УМВС України в Тернопільській області, який входив до складу слідчо-оперативної групи, що заступила на чергування, лейтенантом міліції ОСОБА_5 затриманий, перебуваючи в службовому кабінеті № 24, умисно, з мотивів явної неповаги та помсти, достовірно знаючи, що майно належить працівникові правоохоронного органу під час виконання ним службових обов'язків щодо затримання підсудного ОСОБА_2, з метою знищення майна, завдав один удар по екрану ноутбука «ASUS» моделі FZK, який належав на правах приватної власності вказаному працівнику міліції ОСОБА_5. Унаслідок завданого удару ноутбук, на якому проводилося складання письмового документа – протоколу про затримання, виведений з ладу через технічні ушкодження дисплея. Отже, ОСОБА_5 заподіяно майнову шкоду [12]. Продовжуючи, суд говорить, що ці дії необхідно кваліфікувати за ч. 1 ст. 347 КК України.

В.І. Вольний вважає, що в нормі ст. 347 КК України існує прогалина, і стверджує, що необхідно вказати розмір шкоди, в разі заподіяння якої діяння буде визнаватися злочином, а в разі її недосягнення діяння буде визнаватися малозначним [5, с. 108]. На нашу думку, визнання умисного знищення чи пошкодження майна працівника правоохоронного органу має відбуватися лише з урахуванням однієї ознаки – майно повинно належати працівникові правоохоронного органу під час виконання ним службових обов'язків. І цього факту має бути достатньо для притягнення особи до відповідальності, оскільки шкода, що заподіюється відносинам власності під час учинення злочину, передбаченого ст. 347 КК України, є додатковою, основною є ж заподіяння шкоди правоохоронній діяльності.

Висновки

За результатами проведеного дослідження можна резюмувати таке. По-перше, об'єктом злочину, який передбачений ст. 347 КК України та який визначає негативну соціально-політичну сутність цього посягання, є відносини, що забезпечують нормальне здійснення правоохоронної діяльності працівниками правоохоронних органів і відносини із забезпечення авторитету цих органів. Отже, в складі злочину, закріпленого зазначеною нормою, вони утворюють основний безпосередній об'єкт. Обов'язковим додатковим об'єктом у цьому складі є відносини власності.

По-друге, предмет аналізованого злочину не включає майнові права, майнові обов'язки, речі, вилучені з обороту.

По-третє, майно як предмет злочину, передбаченого ст. 347 КК України, має бути нерозривно пов'язано з працівником правоохоронного органу: має належати працівникові правоохоронного органу під час виконання ним службових обов'язків. Фактична цінність цього майна значення для наявності складу цього злочину не має, хоча має враховуватись під час індивідуалізації кримінальної відповідальності за ст. 347 КК України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
3. Чуб І.М. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця. Харків: Право, 2017. 232 с. С. 16.
4. Кудрявцев В.Н. Теоретические основы квалификации преступлений. Москва, 1963. 165 с.
5. Вольний В.І. Теоретичні проблеми кримінальної відповідальності за «Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу» (ст. 347 КК України). *Право: науково-інформаційний вісник*. 2012. № 5. С. 106.
6. Горбунов В.А. Кримінальна відповідальність за знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2012. URL: <https://mydisser.com/en/catalog/view/9362.html> (дата звернення: 28.12.2018).
7. Осадчий В.І. Проблеми кримінально-правового захисту правоохоронної діяльності. Київ, 2004. 468 с. С. 108–109.
8. Кримінально-правовий захист працівників правоохоронних органів: науково-методичні рекомендації. Харків, 2016. 48 с.
9. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
10. Демидова Л.М. Майно як предмет злочину. Проблеми боротьби зі злочинністю. *Вісник*. 2010. № 3 (62). С. 269.
11. Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.06.1992 № 8. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-92>.
12. Рішення Теребовлянського районного суду Тернопільської області, справа № 1-65/2010-р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/12975704>.

В статье определена актуальность исследования вопроса ответственности за посягательство против собственности сотрудника правоохранительного органа, предусмотренной уголовным законом. Комплексно исследован объект уголовного посягательства, предусмотренного ст. 347 УК Украины. Определены особенности исследуемого посягательства. Рассмотрен и охарактеризован предмет преступления, предусмотренного ст. 347 УК Украины. Исследована категория «имущество» сотрудника правоохранительного органа в контексте ст. 347 УК Украины.

Ключевые слова: сотрудник правоохранительного органа, правоохранитель, собственность, имущество, объект преступления, предмет преступления.

The article defines the relevance of the study of the issue of liability for encroachment against the property of a law enforcement officer, provided for by criminal law. The object of criminal infringement under Art. 347 of the Criminal Code of Ukraine. The features of the investigated offense are determined. Considered and characterized the subject of the crime under Art. 347 of the Criminal Code. The category of "property" of a law enforcement officer in the context of art. 347 of the Criminal Code.

Key words: law enforcement officer, law enforcement officer, own, property, object of crime, subject of crime.